

DELEGATURA UOKiK W KATOWICACH

Katowice, dn. 05.09.2008r.

RKT-61-59/08/SB

DECYZJA Nr RKT-44/2008

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939),
- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 tej ustawy po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu **uznaje się za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów** bezprawne działanie A. M. prowadzącą działalność gospodarczą jako „Akademia Przedszkolaka” Przedszkole Niepubliczne, w Gliwicach, polegające na stosowaniu postanowienia wzorca umów, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z zm.):

„W przypadku nie dokonania w terminie opłat (określonym w pkt 1) za świadczone przez Przedszkole usługi – dziecko nie będzie przyjęte do Przedszkola oraz naliczane będą ustawowe odsetki za zwłokę.”

i stwierdza się zaniechanie jej stosowania od 30.06.2008r.

II. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, postanawia się obciążyć A. M. prowadzącą działalność gospodarczą jako „Akademia Przedszkolaka” Przedszkole Niepubliczne, w Gliwicach, kosztami przeprowadzonego postępowania i zobowiązać do zwrotu na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwoty 40 PLN (słownie złotych: czterdzieści).

Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej organem antymonopolowym) z urzędu przeprowadzone zostało postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku z działalnością A. M. prowadzącej działalność gospodarczą jako „Akademia Przedszkolaka” Przedszkole Niepubliczne, w Gliwicach (zwanej dalej przedsiębiorcą) występuje naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (zwanej też dalej ustawą antymonopolową).

W dniu 17.04.2007r. postanowieniem nr 1 (Karty nr 1) na podstawie ustaleń dokonanych w ww. postępowaniu organ antymonopolowy wszczął z urzędu postępowanie w związku z podejrzeniem stosowania przez przedsiębiorcę bezprawnych działań noszących znamiona praktyk

naruszających zbiorowe interesy konsumentów, co mogło stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy antymonopolowej, polegających na wykorzystywaniu w zawieranych z konsumentami umowach postanowienia, które może być uznane za wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z zm.):

§ 3.2 Umowy o świadczenie usług przez przedszkole „*W przypadku nie dokonania w terminie opłat (określonym w pkt 1) za świadczone przez Przedszkole usługi – dziecko nie będzie przyjęte do Przedszkola oraz naliczane będą ustawowe odsetki za zwłokę.*”

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie powyższej praktyki, przedsiębiorca wyjaśnił co następuje. W § 3 wzorca umowy o świadczenie usług usunięto pkt 2, który w założeniu miał jedynie mobilizować klientów przedszkola do terminowego płacenia za realizowane usługi. Poinformowano, że jak dotąd nigdy z tego zapisu przedszkole nie skorzystało. Zwrócono uwagę, że usunięcie tego punktu z umowy w praktyce utrudni lub uniemożliwi dochodzenie ewentualnych nie zapłaconych należności za zrealizowaną usługę i narazi przedszkole na potencjalne straty. Jediną praktyczną możliwością pozostanie rozwiązanie umowy z klientem, co wydaje się rozwiązaniem dla klienta mniej korzystnym. Powstaje przy tym pytanie, czy kontynuacja świadczenia usług klientom nie wnoszącym opłat nie stanowi nierówności wobec prawa? Przedsiębiorca zauważył, iż przedsiębiorca nie ma obowiązku kredytowania klienta. Dodatkowo postawił pytanie „czy kwestionowany przez UOKiK zapis umowy nie jest jedynie przypomnieniem klientowi prawa do otrzymania terminowej zapłaty, przysługującego osobie świadczącej usługę?” (Karta nr 3).

W kolejnym piśmie z dnia 24.06.2008r. przedsiębiorca poinformował, iż w roku szkolnym 2008/2009 nie będą realizowane żadne umowy, których postanowienia zostały zakwestionowane w niniejszym postępowaniu ponieważ zawarte były tylko na jeden rok szkolny 2007/2008 i przestaną obowiązywać od 30.06.2008r. W każdym przypadku rodzic, który korzysta z usług przedszkola w roku szkolnym 2007/2008, a także wszyscy inni rodzice będą zawierać nowe umowy w oparciu o nowy wzorec. Umowy te zostaną podpisane we wrześniu 2008r. (Karta nr 11).

Organ antymonopolowy ustalił, co następuje:

W trakcie postępowania, organ antymonopolowy ustalił, że przedsiębiorca prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej polegającą m.in. na prowadzeniu przedszkola niepublicznego (Karty nr 34).

Umowy w sprawie korzystania z przedszkola zawierały postanowienia o treści (Karta nr 17):

§ 3.2 Umowy o świadczenie usług przez przedszkole „*W przypadku nie dokonania w terminie opłat (określonym w pkt 1) za świadczone przez Przedszkole usługi – dziecko nie będzie przyjęte do Przedszkola oraz naliczane będą ustawowe odsetki za zwłokę.*”

Umowy, których postanowienie zostało zakwestionowane w niniejszym postępowaniu ponieważ zawarte były tylko na jeden rok szkolny 2007/2008, przestały obowiązywać od 30.06.2008r. W trakcie postępowania przedsiębiorca zobowiązał się do stosowania od 01.09.2008r. zmienionego wzorca umowy. Zmiana polegała na usunięciu zakwestionowanego postanowienia (Karta nr 7).

W toku niniejszego postępowania organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy antymonopolowej zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Ustawa antymonopolowa w art. 24 ust. 2 i 3 stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszanie obowiązku udzielania

konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 i 2 ustawy antymonopolowej, nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 26, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24. W przypadku określonym w ust. 1 Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Jako „sprzeczne z prawem” należy kwalifikować zachowania sprzeczne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. Sprzeczne z prawem są czyny: zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa. /Por. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji Komentarz, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szwaji, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s.117 - 118/

Wobec powyższego, aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

- bezprawne działanie przedsiębiorcy,
- działanie narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Przedsiębiorcy został postawiony zarzut stosowania postanowień wzorców umownych, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 K.p.c. Wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ – 479⁴⁵ K.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ K.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez organ antymonopolowy, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze, jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych.

I W zakresie punktu I sentencji decyzji oceniana praktyka dotyczy stosowania postanowienia wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ K.p.c.:

§ 3.2 Umowy o świadczenie usług przez przedszkole „*W przypadku nie dokonania w terminie opłat (określonym w pkt 1) za świadczone przez Przedszkole usługi – dziecko nie będzie przyjęte do Przedszkola oraz naliczane będą ustawowe odsetki za zwłokę.*”

Kwestionowane postanowienie w pkt I sentencji oraz postanowienia poniżej przytoczone wpisane do rejestru, pomimo różnic w sformułowaniu treści, mają tożsamy charakter, a skutek ich stosowania jest identyczny.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 27.02.2006r. sygn. akt XVII Amc 105/04 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień

umownych w dniu 29.05.2006r. pod numerem 726, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Ekonomii i Informatyki w Krakowie.

„Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów”

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 27.03.2006r. sygn. akt XVII Amc 40/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 20.06.2006r. pod numerem 754, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Katarzynie Rojkowskiej - „Leader School” w Radomiu.

„Nieopłacenie zajęć w przedstawionych wyżej terminach powoduje skreślenie z listy uczestników bez zwrotu wpłaconej wcześniej kwoty”.

Postanowienie o treści jak zakwestionowane, zostało uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 24.08.2006r. sygn. akt XVII Amc 115/05 przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a następnie wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 27.11.2006r. pod numerem 956, w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego w Warszawie.

„Bezskuteczny upływ terminu uiszczenia raty czesnego uznaje się za wyrażenie woli rezygnacji ze studiów, jeżeli zaległa rata nie została uiszczona w ciągu czternastu dni od dnia upływu terminu uiszczenia. Rezygnacja wywołuje skutek piętnastego dnia po upływie terminu uiszczenia raty”.

W ww. wyroku Sąd uznał co następuje. „Postanowienia zakładające, iż brak raty opłaty za studia jest równoznaczne z rezygnacją ze studiów uznać należy za sprzeczne z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385³ pkt 9 k.c. jako nadmiernie rygorystyczne i uprawniające pozwaną do zastosowania wobec konsumenta wprost tak dotkliwej sankcji za nieuiszczenie opłaty w terminie jaką jest skreślenie z listy studentów, niepoprzedzone wezwaniem do zapłaty. Założenie, iż brak opłaty uznaje się za wyrażenie woli rezygnacji ze studiów oznacza przyznanie szkole uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy, poprzez przyjęcie, iż każde zaniechanie studenta w dokonaniu opłaty jest równoznaczne z wolą rezygnacji ze studiów.”

Przedsiębiorca przewiduje sytuacje, w której dziecko nie może korzystać z usług. Z uwagi na niespełnienie świadczenia pieniężnego przedsiębiorcy przysługują odsetki ustawowe. Natomiast przedsiębiorca nie może karać konsumenta nie przyjęciem dziecka do przedszkola w okresie czy to wypowiedzenia, czy też wezwania do spełnienia świadczenia. Przedsiębiorcy przysługuje prawo do wypowiedzenia umowy, z uwagi na niespełnienie świadczenia pieniężnego, które to wypowiedzenie musi zostać poprzedzone wezwaniem do jego spełnienia.

Mając na uwadze, że umowa o świadczenie usług przez przedszkole jest kontraktem wzajemnym, dokonanie ww. czynności bez uprzedniego wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia jest sprzeczne z art. 491 k.c., który stanowi, że jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Przedmiotowe twierdzenie zostało potwierdzone wielokrotnie przez Sąd w powyżej przytoczonych orzeczeniach. Sąd stwierdził, iż uniemożliwienie korzystania z usług wraz z upływem dnia, w którym miała zostać uiszczona opłata, bez poprzedzenia tego wezwaniem do zapłaty, czy nawet zweryfikowaniem powodów nieuiszczenia zapłaty należy uznać za nadmiernie rygorystyczne i uprawniające przedsiębiorcę do zastosowania wobec konsumenta zbyt dotkliwej sankcji za nieuiszczenie opłaty w terminie, a tym samym za sprzeczne z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385³ pkt 9 k.c.

Przedmiotowa praktyka dotyczyła konsekwencji, jakie wynikały dla konsumenta z tytułu niewywiązania się z zobowiązań terminowego wnoszenia opłat z tytułu korzystania z usług sprawowania opieki. Postanowienie uprawniało przedsiębiorcę do nieświadczenia usług, gdy konsument nie dokonał płatności w terminie, bez wcześniejszego wezwania do zapłaty. Ponieważ

zakwestionowane postanowienie było ważne zarówno dla osób, które realizowały umowy, jak i dla osób, które będą korzystać z usług przedszkola, dlatego też zakwestionowane praktyki naruszają interesy konsumentów, którzy zawarli umowy, a także przyszłych potencjalnych klientów. Umowy mogą zawrzeć wszystkie osoby nią zainteresowane. Tym samym oferta korzystania z usług przedszkola niepublicznego skierowana jest do nieograniczonej grupy konsumentów.

Biorąc pod uwagę przesłanki podane w powyższym uzasadnieniu stosowania praktyki, organ antymonopolowy stwierdził, że była ona bezprawna oraz naruszała interesy konsumentów.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie obie przesłanki, tj. bezprawność działań oraz naruszenie interesów nieograniczonej grupy konsumentów, organ antymonopolowy uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

W trakcie postępowania przedsiębiorca zadeklarował zamiar dokonania zmiany treści umów przez usunięcie zakwestionowanego postanowienia z treści umów zawieranych od 01.09.2008r. (Karty nr 3, 7,11).

Fakt usunięcia zakwestionowanego postanowienia spowodował, iż w sytuacji nie dokonania wpłaty płatności opłaty w wymaganym terminie strony umowy wiążą przepisy art. 491 k.c., a więc, przedsiębiorca jest zobowiązany do wezwania konsumenta do zapłaty przed wypowiedzeniem umowy. Tym samym, prawa konsumentów są chronione w przedmiotowym zakresie przez ogólne przepisy prawa. Biorąc pod uwagę powyższe, należało stwierdzić, iż zmiana treści umowy, spowodowała usunięcie naruszeń interesów konsumentów, które wynikały z zakwestionowanego postanowienia.

Dokonanie powyższych zmian w treściach umów zostało potwierdzone przez oświadczenie przedsiębiorcy, który zadeklarował, iż zmiany treści umów będą obowiązywać od dnia 1.09.2008r. oraz, iż zakwestionowane umowy obowiązywały do dnia 30.06.2008r. (Karta nr 11).

Biorąc pod uwagę fakt, iż przedsiębiorca zadeklarował wykorzystywanie nowego wzoru umowy przy zawieraniu umów z konsumentami, a także ponieważ z dniem 30.06.2008r. przestały obowiązywać umowy, których postanowienie zostało zakwestionowane w niniejszym postępowaniu, organ antymonopolowy uznał, iż przedsiębiorca zaniechał stosowania zakwestionowanych praktyk.

W związku z powyższym za uzasadnione stało się uznanie na podstawie art. 27 ust. 2 ustawy antymonopolowej, praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzenie zaniechania jej stosowania z dniem 30.06.2008r.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt I sentencji.

II. Na podstawie art. 77 ust. 1 ustawy antymonopolowej, jeżeli postępowanie zostało wszczęte z urzędu i w jego wyniku Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca lub związek przedsiębiorców, który dopuścił się tego naruszenia, zobowiązany jest ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 80 ustawy antymonopolowej, organ antymonopolowy rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie.

Postępowanie przeciwko A. M. prowadzącej działalność gospodarczą jako „Akademia Przedszkolaka” Przedszkole Niepubliczne, w Gliwicach w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, zostało wszczęte z urzędu. Na podstawie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania w punkcie I decyzji stwierdzone zostało naruszenie przepisów ustawy antymonopolowej. Kosztami niniejszego postępowania dla organu antymonopolowego, są wydatki w wysokości 40 zł związane z korespondencją prowadzoną z przedsiębiorcą. W związku z powyższym organ antymonopolowy postanowił obciążyć przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości 40 PLN (słownie złotych: czterdzieści).

Wobec powyższego orzeka się jak w punkcie II sentencji decyzji.

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kpc – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie II niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z 479²⁸ § 1 pkt 2 Kpc, należy wnieść zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji.

DYREKTOR DELEGATURY
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW W KATOWICACH
Maciej Fragsztajn